

Podstawowe pojęcia psychoanalityczne: acting out.

Damian D. Brela

Pojęcie *acting out* tak mocno wpisało się w dyskurs psychologii klinicznej oraz psychiatrii, że ciężko obecnie jest wydzielić wyraźnie ramy terminologiczne tego pojęcia z ww. dziedzin od psychoanalitycznego rozumienia.

W warunkach polskich *acting out* jest stosowany w swojej podstawowej formie językowej lub tłumaczony jest najczęściej jako "rozegranie w działaniu" (Laplanche, Pontalis, 1996; Fhaner, 1996; Krzyżowski, 2010). W języku francuskim jest to "mise en acte", natomiast w języku niemieckim "agieren".

Omawiane pojęcie pochodzi z angielskiego rzeczownika *an act* oraz czasownika *to act*. Jako rzeczownik znaczy w j. polskim: akt, czyn, postępek, gra, ustawa (w sensie prawnym); a jako czasownik znaczy: działać, grać (rolę, w teatrze), postępować (*towards* -wobec), zachowywać się, funkcjonować (*as* – jako, *like* – jak). *It's only an act* – to tylko poza; *act of God* - siłą wyższą, klęska żywiołowa; *in the act of* – w trakcie; *to catch sb in the act* - łapać kogoś na gorącym uczynku; *to act the fool* (brytyjskie) - udawać głupiego. Inne formy językowe:

to act on - działać (podziać) na..., postępować (postąpić) zgodnie z...;

to act out - odgrywać, odegrać, urzeczywistniać, urzeczywistnić (np. fantazje).



Damian D. Brela
PSYCHOLOG

www.damianbrela.com

Przytoczone hasła ze *Słownika Angielsko-Polskiego Collins* pod redakcją prof. dr. hab. Jacka Fisiaka mają na celu pokazanie zakres stosowania wyrażenia *to act out*. Ani wyżej wymieniony słownik, ani żaden inny nie przewiduje wyrażenia *to act in*.

W polskiej literaturze naukowej z zakresu psychologii, psychoanalizy i psychiatrii pojawiało się błędne rozróżnienie na *acting out* i *acting in* (por. Laplanche, Pontalis, 1996). Błąd ten skojarzyć można z historią odkrycia procesu *rozegrania w działaniu*. Według tej błędnej koncepcji *acting out* miało się odnosić do działania poza gabinetem psychoterapeuty, podczas gdy *acting in* miało się odnosić do działania w gabinecie, w trakcie sesji.

Sigmund Freud podczas prowadzenie psychoanalizy swoich pacjentów zauważył u niektórych z nich pewną tendencję do „rozgrywania w działaniu” (*agieren*) poza sesją impulsów popędowych wzbudzanych podczas analizy. Freud nie różnicował zjawiska rozgrywania w działaniu wypartych treści od rozegrania w przeniesieniu podczas sesji oraz rozegrania poza sesją. Jedyne na co kład nacisk, to fakt, że pacjenci rozgrywając swoje impulsy w działaniu poza sesją analityczną nie mając możliwości opracowania, uświadomienia sobie wypartej treści wywołującej owe działanie. Podczas analizy rozgrywane w działaniu treści można zinterpretować, a więc wyparte treści z powrotem wprowadzić do świadomości pacjenta. Freud napisał: *“Jest dla nas bardzo niepożądane, jeśli pacjent rozgrywa w działaniu (agiert) poza przeniesieniem, zamiast sobie przypominać; dla naszych celów idealne byłoby, gdyby pacjent zachowywał się możliwie najnormalniej poza leczeniem, a swe nienormalne reakcje przejawiał jedynie w przeniesieniu [w gabinecie – przyp. mój]”* (Freud, 1938/1975).



Damian D. Brela
PSYCHOLOG

www.damianbrela.com

Błąd w tworzeniu pary *acting out* i *acting in* może wynikać albo z błędnego wnioskowania z anglojęzycznych tłumaczeń prac Freuda, w których *agieren* jest pod postacią *to act out* lub z błędu słowotwórczego, skoro jest *to act out* – na zewnątrz, to *to act in* – wewnątrz.

Pojęcie *rozegranie w działaniu* w języku angielskim istnieje tylko jako *acting out* – bez względu czy mówimy o zjawisku dziejącym się podczas sesji terapeutycznej czy poza nią, poza gabinetem.

Wracając do terminologii i znaczenia psychologicznego *acting out*, przytoczę kilka definicji:

“Czynność, w której jednostka wyraża oraz powtarza nieświadome fantazje, pragnienia, lub konflikty psychiczne. Czynności te odznaczają się na ogół impulsywnością w tym sensie, że odbiegają od normalnego zachowania owej jednostki.” - Słownik Psychoanalizy (Fhaner, 1996, s. 215).

W tej definicji rozegranie uznaje się jako zastępujące świadomie przypominanie sobie i słowną reprezentację treści. W sytuacji terapeutycznej rozegranie w działaniu pozostaje w bliskim związku z przeniesieniem. Występuje ono jednak również w życiu codziennym. Obudzone podczas sesji impulsy dążą do realizacji poza sesją utrudniając w ten sposób przepracowywanie, opóźniając tym samym zmiany terapeutyczne. Pacjent nie uświadamiając sobie ich źródeł pozostaje nadal pod ich nieświadomym wpływem (por. Freud, 1938/1975). Czynności rozgrywane w działaniu mogą być bardzo różne. Np. zachwiania gwałtowne, agresywne, autoagresywne, przestępcze, czy też kaprysy lub czynności pomyłkowe. W



Damian D. Brela
PSYCHOLOG

www.damianbrela.com

każdym razie zazwyczaj towarzyszy im impulsywność, która nawet dla jednostki jest czymś mało racjonalnym do czego pacjent poszukuje racjonalnego wytłumaczenia. Rozegranie w działaniu zawsze jest oznaką tzw. powrotu wypartego (Fhaner, 1996).

Z punktu widzenia psychodynamicznej psychiatrii *acting out* jest traktowany jako rodzaj prymitywnego mechanizmu obronnego i oznacza: *“impulsywne działanie będące wyrazem nieświadomych pragnień bądź fantazji, mające na celu uniknięcie bolesnych emocji”* (Gabbard, 2015, s. 50).

W Lexicon of Psychiatry and Related Disciplines pojęcie to zostało opisane jako: *“(…) rodzaj zachowań, w których poprzez działanie wyrażane są bezpośrednio nieświadomione impulsy. Dzięki temu można uniknąć uświadomienia sobie towarzyszących zwykle tym impulsom emocji. Acting out jest jednym z mechanizmów obronnych, często prowadzącym do działań aspołecznych.”* (Materska, Tyszka, 1997 za: Krzyżowski, 2010 s. 22-23).

Każda z wymienionych definicji – jakkolwiek brzmi – prowadzi do podobnego rozumienia zjawiska *acting out*, *“czyli tendencji impulsywnej mającej charakter powtarzania jakiegoś elementu z przeszłości i odtwarzania go w działaniu zamiast przypominania go sobie i zwerbalizowania”* (Gabbard, 2015, s. 191).

Literatura

Fhaner S. (1996). Słownik psychoanalizy. Gdańsk, GWP.



Damian D. Brela
PSYCHOLOG

www.damianbrela.com

Fisiak J. (red.) (1996). Słownik Angielsko-Polski Collins. Warszawa, Polska Oficyna Wydawnicza "BGW".

Freud S. (1938/1975). Zarys psychoanalizy. [W:] Poza zasadą przyjemności, PWN, Warszawa, 1975.

Gabbard G.O. (2015). Psychiatria psychodynamiczna w praktyce klinicznej. Nowe wydanie zgodne z klasyfikacją DSM-5. Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Krzyżowski J. (2010). Lexicon of Psychiatry & Related Disciplines. Leksykon Psychiatrii i Nauk Pokrewnych. Warszawa, MEDYK.

Laplanche J., Pontalis J.-B. (1996). Słownik psychoanalizy pod kierunkiem Daniela Lagache'a. Warszawa, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.

Materska M., Tyszka T. (red.) (1997). Psychologia i poznanie. Warszawa, PWN.



Damian D. Brela
PSYCHOLOG

www.damianbrela.com